

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (пети състав)

8 юни 1999 година^{*}

„Регламент (ЕИО) № 1612/68 - Свободно движение на хора - Понятие за „работник” - Свобода на установяване - Финансиране на обучението – Дискриминация, основана на гражданство - Изискване за местожителство”

По дело C-337/97

с предмет преюдициално запитване, отправено до Съда на основание с член 177 от Договора за ЕО (понастоящем член 234 ЕО) от страна на Commissie van Beroep Studiefinanciering (Нидерландия) в рамките на производството по дело, висящ пред този съд дело между

C.P.M. Meeusen

и

Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep

относно тълкуването на членове 48 и 52 от Договора за ЕО (понастоящем, след изменение членове 39 ЕО и 43 ЕО) и на член 7 от Регламент (ЕИО) № 1612/68 на Съвета от 15 октомври 1968 г. относно свободното движение на работници в Общността (ОВ L 257, стр. 2),

СЪДЪТ (пети състав),

в състав: г-н J.-P. Puissochet, председател на състава, г-н P. Jann (докладчик), г-н J. C. Moitinho de Almeida, г-н C. Gulmann и г-н D. A. O. Edward, съдии,

генерален адвокат: г-н A. La Pergola,

секретар: г-н H. A. Rühl, главен администратор,

след като взе предвид писмените становища, представени:

- за г-жа Meeusen от г-н P. J. M. Meeusen, баща на ищеца по главното производство,

- за правителството на Нидерландия от г-жа A. H. M. Nierman, посланик на Кралство Нидерландия в Люксембург, в качеството на представител,

^{*} Език на производството: нидерландски.

- за правителството на Германия от г-н E. Röder, Ministerialrat във федералното министерство на икономическите въпроси, в качеството на представител,

- за Комисията на Европейските общности от г-н P. J. Kuijper, юридически съветник, и г-н B. J. Drijber, от нейната правна служба, в качеството на представители,

предвид доклада от съдебното заседание,

след като изслуша устните становища на г-жа Meeusen, за която се явява от P. J. M. Meeusen, на нидерландското правителство, за което се явява г-н M. A. Fierstra, ръководител на отдела по Европейско право в Министерството на външните работи, в качеството на представител и на Комисията, за което се явява г-н P. J. Kuijper, на съдебното заседание от 19 ноември 1998 г.,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 28 януари 1999 г.,

постанови настоящото

Решение

1.С Определение от 26 септември 1997 г., получено в Съда на 29 септември 1997 г., Commissie van Beroep Studiefinanciering (Съд по финансирането на обучението) е отправил към Съда за преюдициално решение на основание член 177 от Договора за ЕО (понастоящем член 234 ЕО) няколко преюдициални въпроса относно тълкуване на членове 48 и 52 на Договора за ЕО (понастоящем, след изменение членове 39 ЕО и 43 ЕО) и на член 7 от Регламент (ЕИО) № 1612/68 на Съвета от 15 октомври 1968 г. относно свободното движение на работници в Общността (ОВ L 257, стр. 2).

2. Тези въпроси са повдигнати в производството по дело между г-жа Meeusen, ищец в главното производство, и Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep (Управителен съвет на групата за информационно управление, по-нататък „IBG”), ответник по главното производство, във връзка с искане на стипендия за обучение, направено от г-жа Meeusen в съответствие с Wet op de Studiefinanciering (Закон относно финансиране на обучението, по-нататък „WSF”), когато тя се записва в Provinciaal Hoger Technisch Instituut voor Scheikunde (Областен висш технически институт по химия), Антверпен, институция за висше образование.

3. Член 7 от Регламент № 1612/68 предвижда:

„1. Работник, който е гражданин на държава-членка не може поради своето гражданство да бъде третиран на територията на друга държава-членка различно от работниците – нейни граждани по отношение на условията за наемане на работа...

2. Той има право на същите социални и данъчни предимства, както работниците-местни граждани.”

4. В съответствие с член 7 от WSF, този закон се прилага спрямо:

„ а) студенти, които имат нидерландско гражданство;

б) студенти, които нямат нидерландско гражданство, но пребивават в Нидерландия и се третираат като нидерландски граждани по отношение на финансирането на обучението в съответствие с разпоредби в споразумения с други държави или в решение на организация по международното публично право, което има задължителна сила за Нидерландия;

в) ...”

5. Предвиденото във WSF финансиране се предоставя пряко на студенти, които са навършили 18 години и са над тази възраст. Тя се състои от основна помощ, чието равнище не зависи от дохода на родителите и от допълнителна помощ, чието равнище се изменя в съответствие с дохода на родителите.

6. В съответствие с член 9, параграф 1 от WSF, само обучение в нидерландска институция дава право на финансиране на обучението. Член 9, параграф 3 предвижда, обаче, едно изключение от това правило в случая на някои чуждестранни институции, които се приравняват на нидерландски институции с цел прилагането на WSF. Общеизвестно е, че Областният висш технически институт по химия, Антверпен се ползва от това изключение.

7. От Определението за препращане е видно, че г-жа Meeusen, с белгийско гражданство и към момента фактически пребиваваща в Белгия, започва своето обучение през месец август 1993 г. в Областния висш технически институт по химия, Антверпен. Както нейния баща, така и нейната майка имат белгийско гражданство и пребивават в Белгия. Баща Ж е управител и едноличен акционер в дружество, учредено в Нидерландия. Майка Ж е наета от това дружество два дни седмично. Националният съд е на становище, че нейната дейност е действителна и ефективна.

8. На 14 октомври 1993 г. г-жа Meeusen е направила искане пред IBG за финансиране на обучението Ж, в съответствие с WSF.

9. Първоначално IBG предоставя на г-жа Meeusen финансиране, като тя получава основна помощ за периода от месец ноември 1993 г. до месец март 1994 г., но по-късно нейното искане е отхвърлено с Решение от 2 октомври 1994 г., чрез което от нея също така се изисква да възстанови вече получените суми. Жалбата срещу този отказ на финансиране също така е отхвърлена с решение на IBG от 12 януари 1995 г.

10. След отхвърлянето на нейната жалба, г-жа Meeusen предявява иск пред Commissie van Beroep Studiefinanciering. Пред тази юрисдикция тя твърди, че правото на финансиране на обучението не може да зависи от условието детето да живее или да пребивава на територията на държавата-членка, където са заети неговите родители, и още в по-голяма степен не може да се свързва с гражданството. В своя защита IBG твърди, че родителите на ищеца не могат да се разглеждат като работници мигранти по смисъла на член 48 от Договора, тъй като те не живеят в Нидерландия. За да бъде едно лице класифицирано като работник мигрант, той трябва да притежава статус на заето лице и да е установило местожителство си в приемащата страна. Относно пограничните работници, които се упоменават в преамбюла от Регламент № 1612/68, това са лица, които работят в непосредствена близост до една държавна граница.

11. При тези обстоятелства националният съд решава да спре производството и да отправи към Съда следните преюдициални въпроси:

„1. а) Дали положение като това по настоящото дело, при което майката на ищцата е наета от дружеството с ограничена отговорност, чийто ръководител и едноличен акционер е нейният съпруг, изключва възможността тя да бъде считана за работник мигрант по смисъла на член 48 от Договора за ЕО и на Регламент (ЕИО) № 1612/68?

Ако отговорът на въпрос 1, буква а) е отрицателен:

б) В Решението си по дело C-3/90, *Bernini*, Recueil, стр. I-1071) Съдът постановява, че финансирането на обучението, което се предоставя от държава-членка на децата на работници, съставлява социална предимство за работник мигрант, както се предвижда в член 7, параграф 2 от Регламент (ЕИО) № 1612/68, когато работникът продължава да издържа детето. В подобен случай детето може да се позове на член 7, параграф 2, за да се получи финансиране на обучението в съответствие със същите условия, каквито се прилагат по отношение на децата на националните работници, и по-специално без никакво допълнително изискване по отношение на местожителство.

Това правило прилага ли се също така, ако работникът мигрант трябва да се разглежда като пограничен работник?

в) Прилага ли се също така правната разпоредба по делото *Bernini*, както се посочва във въпрос 1, буква б) по-горе, ако детето на работник мигрант, какъвто е настоящият случай, никога не е живяло в Нидерландия?

2. Трябва ли член 52 от Договора за ЕО да се тълкува по такъв начин, че защитата, предвидена в съответствие с правилото, установено по делото *Bernini*, както се упоменава по-горе във въпрос 1, буква б), също така да се прилага спрямо детето на гражданин на държава-членка, който извършва дейности в друга държава-членка като самостоятелно заето лице?

В каква степен е определящо в тази връзка това, че детето никога не е имало местожителство в Нидерландия, и че родителят няма местожителство в страната, в която извършва дейността си като самостоятелно заето лице?”

По въпрос 1, буква а)

12. Чрез този въпрос националният съд иска установи, по същество, дали фактът, че едно лице е свързано чрез брак с управителя и едноличен притежател на дяловете в дружеството, за което то извършва своята дейност, изключва възможността това лице да се класифицира като „работник” по смисъла на член 48 от Договора и на Регламент № 1612/68.

13. Съдът последователно поддържа, че понятието „работник”, по смисъла на упоменатите по-горе разпоредби, има специфично значение в Общността и не трябва да се тълкува стеснено. Всяко лице, което извършва дейности, които са ефективни и действителни, с изключение на дейности в дотолкова малък мащаб, че да се считат за несъществени и спомагателни, трябва да се приема за „работник”. Същностният белег на трудовото правоотношение е, съобразно тази съдебна практика, че за определен период от време дадено лице извършва услуги за и под ръководството на друго лице, в замяна на което то получава възнаграждение (вж., по-специално, Решение от 3 юли 1986 г. по дело 66/85, Lawrie-Blum, Recueil, стр. 2121, точки 16 и 17 и от 12 май 1998 г. по дело C-85/96, Martínez Sala, Recueil, стр. I-2691, точка 32).

14. Фактът, че това лице е свързано чрез брак с управителя и едноличен собственик на предприятието, сам по себе си не може да засегне тази класификация.

15. Съдът наистина поддържа по дело C-107/94, Asscher, Recueil, стр. I-3089, точка 26, че управителят на едно дружество, на което той е единственият акционер, не извършва своята дейност в контекста на отношение на подчинение, и следователно той не трябва да се приема за „работник” по смисъла на член 48 от Договора. Обаче, този резултат не може автоматично да се пренесе спрямо неговия съпруг. Личните и имуществените отношения между съпрузи, които са последица от брака, не изключват наличието, в контекста на организацията на предприятието, на отношение на подчинение, характерно за трудовото правоотношение.

16. Наличието на отношение на подчинение е въпрос, който националният съд следва да установи.

17. Отговорът на въпрос 1, буква а) следователно трябва да бъде, че фактът, че едно лице е свързано чрез брак с управителя и едноличен акционер на дружеството, за което то извършва ефективна и действителна дейност, не изключва възможността това лице да бъде класифицирано като „работник” по

смисъла на член 48 от Договора и на Регламент № 1612/68, доколкото то извършва своята дейност в контекста на отношение на подчинение.

По въпрос 1, буква б) и в)

18. Чрез тези въпроси, които е целесъобразно да бъдат разгледани заедно, националният съд иска да установи, по същество, дали детето, което се издържа от гражданин на една държава-членка, извършващ дейност като самостоятелно заето лице в друга държава-членка, при което запазва своето местожителство в държавата, чийто гражданин е то, може да се позове на член 7, параграф 2 от Регламент № 1612/68, за да получи финансиране на обучението при същите условия, каквито се прилагат по отношение децата на граждани на държавата по заетост, и по-специално без никакво допълнително изискване относно местожителство.

19. Както е ясно от делото *Bernini*, параграф 25, финансиране на обучението, предоставено от държава-членка на децата на работници, съставлява за един работник-мигрант едно социално предимство по смисъла на член 7, параграф 2 от Регламент № 1612/68, когато работникът продължава да издържа детето.

20. Правителствата на Нидерландия и Германия твърдят, че това правило не може дотолкова да се разшири, че да обхваща случая на пограничен работник. Правото на еднакво третиране, предвидено в член 7, параграф 2 от Регламент № 1612/68 цели, както е видно от петото посочване в неговия преамбюл, само опосредстването на мобилността на работниците е интеграцията на работника мигрант и неговото семейство в приемащата държава. Предоставянето от страна на приемащата държава, по отношение на детето на работник, който пребивава със своето семейство в друга държава-членка, на финансиране за извършването на обучение в чужбина не попада в обхвата на този контекст. Едно изискване за местожителство, каквото се налага от разглежданото по основното производство национално законодателство, по този начин е обективно оправдано и съразмерно на целта, която се преследва от Регламент № 1612/68.

21. Както Съдът е постановил в Решение от 27 ноември 1997 г. по дело *C-57/96 Meints*, *Recueil*, стр. I-6689, точка 50, този довод пренебрегва съдържанието на Регламент № 1612/68. Изрично се заявява в четвъртото съображение от преамбюла към този регламент, че правото на свободно движение трябва да се ползва „без дискриминация от страна на постоянните, сезонните и пограничните работници и от страна на тези, които извършват своите дейности с цел предоставянето на услуги” и член 7 от Регламента се отнася, без резерви, за „работник, който е гражданин на държава-членка”. Съдът заключава от това и постановява по делото *Meints*, че държава-членка не може да постави предоставянето на социално предимство по смисъла на член 7 от Регламента в зависимост от условието правоимащите да имат местожителство в границите на нейната територия.

22. Следва да се добави, че Съдът последователно поддържа, че принципът за еднакво третиране, предвиден в член 7 от Регламент № 1612/68 също е предназначен да предотврати дискриминация във вреда на низходящите, които са на издръжка на работника (вж. Решение от 20 юни 1985 г. по дело 94/84, *Deak, Recueil*, стр. 1873, точка 22). Тези низходящи могат по такъв начин да се позоват на член 7, параграф 2, за да получат финансиране на обучението при същите условия, каквито се прилагат по отношение на децата на националните работници (Решение по дело *Bernini*, цитирано по-горе, точка 28).

23. Следва, че в положение, когато национално законодателство, като това, което се разглежда в главното производство, не налага никакво изискване за местожителство по отношение на децата на националните работници за финансирането на тяхното обучение, подобно изискване трябва да се разглежда като дискриминационно, ако то бъде наложено по отношение на децата на работници, които са граждани на други държави-членки.

24. Подобно изискване би действало във вреда по-специално на работници мигранти, които по дефиниция пребивават в държавата-членка, където, по общо правило, пребивават също така и членовете на техните семейства.

25. Предвид предходното, отговорът на поставените въпроси трябва да бъде, че детето на издръжка от гражданин на държава-членка, който извършва дейност като самостоятелно заето лице в друга държава-членка, при което запазва своето местожителство в държавата, чийто гражданин е то, може да се позове на член 7, параграф 2 от Регламент № 1612/68, за да получи финансиране на обучението при същите условия, каквито се прилагат по отношение на деца на граждани на държавата по заетост, и по-специално без никакво допълнително изискване относно местожителство на детето.

По втория въпрос

26. С този въпрос препращащата юрисдикция има за цел да установи, по същество, дали детето, което е на издръжка от гражданин на държава-членка, извършващ дейност като самостоятелно заето лице в друга държава-членка, при което запазва своето местожителство в държавата, чийто гражданин е то, може да получи финансиране на обучението при същите условия, каквито се прилагат по отношение на децата на граждани на държавата по установяване, и по-специално без никакво допълнително изискване по отношение на местожителството на детето.

27. Във връзка с това трябва да се отбележи, че член 52 от Договора предоставя на гражданите на държава-членка, които желаят да извършват дейности като самостоятелно заети лица в друга държава-членка, ползата от еднакво третиране като собствените граждани на приемащата държава и забранява всякаква дискриминация, основаваща се на гражданство, която пречатства

започването или извършването на подобни дейности. Както постановява Съдът в Решение от 10 март по дело C-111/91, Комисия/Люксембург, Recueil, стр. I-817, точка 17, тази забрана обхваща не само специфични разпоредби относно извършването на професионални дейности, но също така, както следва от Общата програма за премахване на ограниченията пред свободата на установяване (ОВ 2 1962 г., стр.36), и всяка една мярка, която, по силата на всяка разпоредба, предвидена в законов, подзаконов или административен акт в държава-членка или вследствие приложението на такава разпоредба или на административни практики, представлява пречка за гражданите на други държави-членки при тяхното извършване на дейности като самостоятелно заети лица като третира гражданите на други държави-членки по различен начин от гражданите на съответната страна.

28. Следователно тази забрана се прилага относно налагането на изискване за местожителство по отношение предоставянето на социално предимство, когато е установено, че това изискване е дискриминационно по своя характер (дело Комисия/Люксембург, цитирано по-горе, точка 18).

29. Така предвиденият принцип за еднакво третиране има също за цел да предотврати дискриминация във вреда на низходящи, които са на издръжка от самостоятелно зает работник. Той изключва, следователно, налагането на изискване за местожителство като това, предвидено в съответното национално законодателство, което, както се посочва в точка 23 от настоящото решение, трябва да бъде считано за дискриминационно.

30. Предвид посоченото по-горе, отговорът на втория въпрос трябва да бъде, че детето, което е на издръжка от гражданин на държава-членка, извършващ дейност като самостоятелно заето лице в друга държава-членка, при което запазва своето местожителство в държавата, чийто гражданин е то, може да получи финансиране на обучението при същите условия, каквито се прилагат по отношение деца на граждани на държавата по установяване, и по-специално без никакво допълнително изискване за местожителство на детето.

По съдебните разноси

31. Разходите, направени от нидерландското и германското правителство, както и от Комисията, за представяне на становища пред Съда, не подлежат на възстановяване. С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред препращащата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноси,

По изложените съображения,

Съдът (пети състав),

като се произнася по въпросите, поставени пред него от Commissie van Beroep Studiefinanciering (Съд по финансирането на обучението) с Определение от 26 септември 1997 г. реши:

1. Фактът, че едно лице е свързано чрез брак с управителя и едноличен акционер на дружеството, за което то извършва ефективна и действителна дейност, не изключва възможността това лице да се класифицира като „работник” по смисъла на член 48 от Договора за ЕО (понастоящем, след изменение член 39 ЕО) и на Регламент № 1612/68 на Съвета от 15 октомври 1968 г. относно свободното движение на работници в Общността, доколкото то извършва своята дейност в контекста на отношение на подчинение;

2. Дете, което е на издръжка от гражданин на държава-членка, извършващ дейност като самостоятелно заето лице в друга държава-членка, при което запазва своето местожителство в държавата, чийто гражданин е то, може да се позове на член 7, параграф 2 от Регламент № 1612/68, за да получи финансиране на обучението при същите условия, каквито се прилагат по отношение деца на граждани на държавата по заетост, и по-специално, без никакво допълнително изискване за местожителство на детето;

3. Дете на издръжка от гражданин на държава-членка, който извършва дейност като самостоятелно заето лице в друга държава-членка, при което запазва своето местожителство в държавата, чийто гражданин е то, може да получи финансиране на обучението при същите условия, каквито се прилагат по отношение деца на граждани на държавата по установяване, и по-специално, без никакво допълнително изискване за местожителство на детето.

Подписи

Произнесено в открито съдебно заседание в Люксембург на 8 юни 1999 година.

Подписи